

Ingen motsetning mellom vitenskapelig kvalitet og relevans

I forbindelse med områdegjennomgangen av Forskningsrådet (se *Forskningspolitikk* nr. 1, 2017) har Rådet kartlagt vurderingen av søknader og innvilgede prosjekter. Gjennomgangen viser et klart sammenfall i karakteren for vitenskapelig kvalitet og total karakteren i vurderingen av søknader til Forskningsrådet. I tillegg skårer de to sektorene, universitets- og høyskolesektoren (UH) og instituttsektoren, slående likt på vitenskapelig kvalitet. Søknadstallene fra 2010 til 2015 viser at UH-sektoren i økende grad mobiliseres til Store programmer; antall søknader har økt med nær 100 prosent, og UH-sektoren henter nå ut nesten like mye penger som instituttsektoren fra programarenaene.

ANDERS HANNEBORG,
divisjonsdirektør,
Norges forskningsråd
aha@forskningsradet.no

Forskningsrådets bevilgninger innenfor programmer og fri prosjektstøtte (FRIPRO) utgjør over halvparten av Rådets totale bevilgninger. I 2016 ble 4,8 milliarder kroner av totalt 8,9 milliarder kroner bevilget innenfor disse virkemidlene. To av tre søknader om prosjektstøtte i programmer og FRIPRO er forskerprosjekter. I 2014 og 2015 ble det behandlet totalt 3440 søknader om forskerprosjekter fra UH-sektoren og instituttsektoren. Vi har gjort en nærmere analyse av disse søknadene.

Alle søknader vurderes av eksperter og paneler etter noen standardkriterier, og vitenskapelig kvalitet er ett av dem. I tillegg kan det legges inn spesielle føringer og kriterier i hver enkelt utlysning. For programmene vil relevans kunne telle betydelig. Helhetsvurderingen av søknadene munner så ut i en samlet karakter. Våre tall viser at det er en sterk sammenheng mellom samlet

karakter og karakter på vitenskapelig kvalitet (se *tabell 1*).

Når vi ser på søknadene som får bevilgning i programmer og FRIPRO, er gjennomsnittskarakteren på vitenskapelig kvalitet 5,94 for programmene samlet og 6,49 i FRIPRO. Ingen av søknadene som får bevilgning i FRIPRO, har lavere karakter enn 6 på vitenskapelig kvalitet, mens ca. 14 prosent i Store programmer og 29 prosent i Handlingsrettede programmer har dette (se *tabell 2*). Dette er ikke uvanlig, siden de Store programmene svarer på samfunnsutfordringer, og de Handlingsrettede programmene svarer på konkrete politiske utfordringer innenfor områder der man ofte må bygge opp forskningskapasitet.

Instituttsektoren er ikke dårligere på vitenskapelig kvalitet

Sammenligner vi søknadene fra UH-sektoren med søknadene fra instituttsektoren, ser vi at det bare er marginale forskjeller i karakterene for vitenskapelig kvalitet mellom sektorene. Dette gjelder også for de søknadene som får bevilgning. Innvilgel-

sesprosenten for ulike virkemidler varierer derimot i større grad mellom de to sektorene. UH-sektoren har en høyere innvilgelsesprosent enn instituttsektoren i FRIPRO, mens det motsatte er tilfellet i programmene (se *tabell 1*).

Universitetene er, og skal være, mest orientert mot grunnleggende forskning. Det er derfor naturlig at det er forskjell mellom sektorene i fordelingen av antall prosjekter i FRIPRO og programmer. I 2014 og 2015 kom det fire ganger så mange søknader fra UH-sektoren som fra instituttsektoren til FRIPRO, mens det til programmene samlet sett kom like mange søknader fra hver av sektorene. Men vi ser altså ingen systematisk forskjell i vitenskapelig kvalitet mellom de to sektorene på de ulike virkemidlene.

En enda sterkere vektlegging av vitenskapelig kvalitet vil derfor ikke påvirke fordelingen av Rådets midler mellom sektorene. Det er dimensjoneringen av Forskningsrådets ulike virkemidler som er mest utslagsgivende for dette.

UH-sektoren lar seg mobilisere til tematiske programmer

I de siste fem årene har UH-sektorens andel av søknader til Store programmer vist en klart stigende tendens. Mens UH-sektorens andel av søknadene utgjorde 32 prosent i perioden fra 2010 til 2012, steg den til 39 prosent i perioden fra 2013 til 2015.

“En enda sterkere vektlegging av vitenskapelig kvalitet vil derfor ikke påvirke fordelingen av Rådets midler mellom sektorene”

“En stor og økende del av forskningen innenfor områder som helse, klima, miljø og energi foregår altså nå ved universitetene”

Det var vekst i søknader til Store programmer fra alle sektorer i denne perioden, men veksten var størst i UH-sektoren med nær 100 prosent. Veksten ses igjen i bevilgningene: UH-sektorens andel av bevilgningene i Store programmer økte fra 34 prosent til 43 prosent. For Handlingsrettede programmer var det ikke noen store endringer i fordelingen mellom sektorene i disse periodene, begge lå stabilt høyt på rundt 50 prosent. Samlet henter nå UH-sektoren ut nesten like mye penger som instituttsektoren i disse programgruppene.

UH-sektoren mobiliseres i økende grad inn mot tematiske satsinger i Forskningsrådet. En stor og økende del av forskningen innenfor områder som helse, klima, miljø og energi foregår altså nå ved universitetene. Det er derfor vanskelig å følge Egil Kallerud når han i *Forskningspolitik* nr. 4, 2016 hevder at universitetene ensidig satses på akademisk eksellens. Våre tall viser tvert imot at sektoren mobiliserer sterkt til programmer som har som mål å løse de store samfunnsutfordringene.

De beste forskerne er også opptatt av relevans

I samme nummer av *Forskningspolitik* peker Anders Elverhøi på at noen av våre beste fagmiljøer velger bort programmer rettet mot samfunnsutfordringene. Vi ønsket å undersøke om våre tall kunne underbygge en slik adferd. I vinter har vi gjennomført en bibliometrisk analyse for å identifisere 200 mye siterte norske forskere og undersøkt i hvilket omfang de har fått støtte fra Forskningsrådet. Disse 200 forskerne har bidratt til publisering av 40 prosent av de 10 prosent mest siterte artiklene fra Norge i perioden 2010–2014.

Denne gruppen har mottatt 6,7 milliarder kroner fra Forskningsrådet fra 1997 til 2016, og det utgjør ca. 9 prosent av Rådets tildelinger i denne perioden. Ca. en fjerdedel av midlene er hentet fra SFF-ordningen, men tildelingene fra Store programmer, Handlingsrettede programmer og FRIPRO var omtrent like store, med ca. 1 milliard kroner fra hver. Analysen viser altså at de beste forskerne i stor grad benytter seg av Forskningsrådets virkemidler. De søker ikke eksklusivt eksellens-virkemidlene, men orienterer seg også mot programmer der relevans utgjør en viktig del av vurderingsgrunnlaget. 📍

TABELL 1. SØKTE OG INNVILGEDE FORSKERPROSJEKTER 2014 OG 2015.

Gjennomsnittskarakter	Fri prosjektstøtte		Programmer	
	UH-sektor	I-sektor	UH-sektor	I-sektor
Alle søknader				
Samlet vurdering	4,99	4,94	4,61	4,76
Vitenskapelig kvalitet	5,03	5,00	4,62	4,78
Søknader med bevilgning				
Samlet vurdering	6,51	6,43	5,96	5,92
Vitenskapelig kvalitet	6,51	6,48	5,96	5,91
Innvilgelsesprosent	12,0	8,2	17,8	20,0

Samlet vurdering og karakter for vitenskapelig kvalitet per sektor og finansieringsarena.

TABELL 2. KARAKTER PÅ VITENSKAPELIG KVALITET I HENHOLDSVIS ALLE SØKNADER OM FORSKERPROSJEKT OG SØKNADER MED BEVILGNING 2014–2015.

Karakter	Store programmer		Handlingsrettede programmer		Fri prosjektstøtte	
	Alle	Bevilg.	Alle	Bevilg.	Alle	Bevilg.
1	26	0	2	0	1	0
2	8	0	11	0	18	0
3	74	0	101	0	74	0
4	266	0	328	3	272	0
5	342	24	284	46	490	0
6	219	119	174	100	319	71
7	35	32	28	22	96	72
sum	970	175	928	171	1270	143
Andel av søknader med karakter 5 eller svakere						
	74 %	14 %	78 %	29 %	67 %	0 %

Fordelt på de tre hovedgruppene av finansiering: Store programmer, Handlingsrettede programmer og Fri prosjektstøtte.